

מסורת הש"ס

(א) שבעות לח: (ב) לקמן פא. נה: (ג) ב"ב קמ: [ע"ש]; (ד) [נעיל מב.]; (ה) [ב"מ נב.]; ב"ק פו: לקמן נח: גיטין יב., (ו) ב"ק פו: (ז) [נצחיס מד. ק.]; (ח) קדושין טו.; (ט) ב"ק פח.; (י) [לקמן דף מט.]; (יא) [דף מו.]; (יב) ט"י כ"י, (יג) [וע"פ מוס' קדושין טו. ד"ה כי ובב"ק פו: ד"ה דמכין]; (יד) ט"י כ"י, (טו) [ז"ל והכי];

»

תורה אור השלם

1. כשכיר בחושב ויהיה עמך עד שנת היביל יעבד עמך: ויקרא כה מ
1. וְהָיָה כִּי יֵאמֹר אֲלֶיךָ לֹא אֶצְא מִעִמְּךָ כִּי אֲהַבְךָ וְאָתַּ בֵּיתְךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ: דברים טו טו
2. ודחתחלתם אתם לבניכם אחריכם לְרֶשֶׁת אֲחוּזָה לְעֶלְם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדּוּ בּוֹ בַּפֶּה: ויקרא כה מו

»

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתו כי לנד מפרנסתה. כ"ז כלומר מווייתא: (ב) תר"ה עשו כי שהיה לה ליקח: (ג) ד"ה תכלות כי של תמירו אביי אמר נותן וכו' ורבא אמר יתמן:

»

מוסף רש"י

מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה, אע"פ שלא גבתה. כגון שגר פעולה, מת האב הרי הן של אחין. ומשכא לעולם וזה נו האב, ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי הוי מודה מיפטר (נע"י חב.). יכול הרב לומר לעבר. כנעני, עשה עמי. מללכא, ואינו זנך. אלא עמך על הפתחים (גיטין יב.). להעדרה. הימטר על מוטותיה (ב"ק פו:). זכות בתו. זכות שזכתה לו מוכה שבתו (מקדושין פו:).

ומודה בקנס פטור. והרי לא תצטו אלא קנס לצדו ועליו נצטע וכיון דלא אורי ליה קמן לא משלם כי כפריה נמי לאו ממונא כפריה: **בס הניווזים מן האחין.** שך הוא תנאי כתובה צפרקין (לקמן דף נב): צנן נוקצן דיהווין ליכי מניגאי אינון יהון יתצין צציתי ומיתוון מנכסיי עד דתלקחון לגוברין: **לאו מדידהו.** אלא מתנאי כתובת אחן: **אלמנה ניוונת מנכסי יתומים.** דהאי נמי תנאי כתובה הוא צפרקין [עס] את תהא יתבא צציתי ומיתוונא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך: **ומעשה ידיה שלהן.** אלמא צמקוס אב קיימי: **בסו ניהא ליה בהרווחה.** שתרזח מעשה ידיה (א) לצד מפרנסתה: **אלמנה אלל הכס.** מי שמת והניח אלמנה וכת: **בנכסים מועטין.** שאין בהן כדי פרנסת שנים עשר חודש כדלמר צפ' מי שמת צצ"צ [קלט]. וקמני [עס] הכנות יונו והבנים ישאלו על הפתחים: **טעמא דבחי האב.** עשמהו וזכה בו האב להורישו לצניו: **הא לאחר מיסא האב.** עשמהו הוי לעצמה מדאצטרין לתנא לשמועינן: **לא בשאינה ניוונת.** כגון שלא היו נכסים: **מאי למימרא.** דיוקא לא אצטרין לשמועינן דשמה לאחר מיתת האב לעצמה וחי לשמועינן להעדפה.

דמיתני אע"ג שלא גבתה דממאן גבתה: **אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמליאסה.** דמה שעשתה בחיי האב לאצ וליורשין ומה שעשתה לאחר מיתת האב לעצמה: **מה מליאסה נו'.** דמליאסה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בהן אב אא"כ סמוכה על שלחנו כדלמררין צצ"מ (דף יב): ומשום איצה דכיון דלחי חייב צמוונותיה בחייו כדמתן צפרקין^(א) האב אינו חייב צמוונות בתו וחי אמרת מליאסה לעצמה תו לא יהייב לה צמוונות ולקמן צפרקין^(ב) נמי אמרי

וזחי במליאסה משום איצה אבל אחין על כרחייהו מתוונא מנכסי האב: **דכתיב וסהנחלתם אותם.** עבדים כנענים: **זכות צסו.** זכות שזכתה לו תורה צבתו: **ואימא צספוי הכס וקנסוס.** דלונס וחצלות הכתוב מדבר אלמ מעשה ידיה דמדי דשכיח וחסרי צבא ממנונא דהא מיתוונא כמיניהו אימא דידהו הוי: **אצרא דגופא הוא.** וצערא לא זכי ליה כרמונא לאצ כדתינא בהחובל (ב"ק פו:). צצנו וצבתו הקטנים יעשה להם סגולה: שפצעה

בשאינה ניוונת אפי' למ"ד כו' וכן עיקר ומיירי בשאינה ניוונת לא מן האב ולא מן האחין דלחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחי האב ופריך גופה אמאי מת האב הרי הן של אחין הא אפי' אצ עצמו אין לו כיון שאינה ניוונת ממנו: **ר"ג בי טוב** דו דנספרי (פ' ראה) לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש לה מכשיר כתושב יהיה עמך ומיותר הוא עמך דה"מ למכתב כשכיר כתושב יהיה עד שנת היוכל אבל כי טוב לו עמך אינו אלא סיפור דברים צעלמא^(א): **בגיד שאין אדם מוריש זכות בתו** לבנו. תימה אמאי אצטרך קרא לכי הא היה גופא לא נפקא לן דמעשה ידיה לאציה אלא מללמא מה אמה מעשה ידיה לרצה אף צב מעשה ידיה לאציה ומהא גופה אינה עובדמ לא את הכן ולא את הכס כדלמררי צצ"ק דקידושין (דף פ:). ונראה לרשב"א דלא אצטרך האי קרא אלא משום קטנה דהקישא לא אצטרך אלא לנערה אבל לקטנה לא צריך הקישא דהשתא זצוני מוצן לה מעשה ידיה מיצעי.^(א) ו"א"י אי לאו האי קרא ה"א למה לקטנה אצטרך לשמועינן דאין מעשה ידיה לאחין דומיא דלמה ולא הוי ידעי' נערה אבל תימה דהשתא זצוני מוצן לה הוי ק"ו וימא דיון: **חבילות ירדה ניהו.** ואם תלמר וכי אם קליץ ידיה לא תהיה חבלה של אב והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרין צהחובל (ב"ק דף פו:). הקולץ יד עצד עברי של חצירו (א) נותן דמי שצב גדולה לעבד ודמי שצב קטנה לרבו ורצון אמרי יתמן הכל לעבד וילקח בהן קרקעות (א) והוא אוכל פירות ויש לומר דפשיטא ליה דמיירי בחצלות קטנות שאין בהן ציעול מללכה דאי יש צהס הפסד מעשה ידיה אמאי אין מוריש לבנו כמו שמוריש מעשה ידיה להכי פריך ידיה ניהו:

נערה שנתפתתה פרק רביעי כתובות

מו.

עין משפט ור מוצה

ו א מיי פ"ח מהל' אשיות ה"א סמג לאות פ"א טו"ש"ע אה"ע סי' נה סעי' א:
ז ב מיי פ"ט עס הל' יז ופ"ה מהל' תכלות הל"ב סמג עס טו"ש"ע עס סעי' טו וסי' נג סעי' ד:
ח ג מיי פ"ט מהל' אשיות הל' כא סמג עס טו"ש"ע עס סעי' טו וסי' נג סעי' ד:
ט ד מיי פ"ט מהל' אשיות הל' יז סמג עבדים הל' טו סמג עשין פג טו"ש"ע אה"ע סי' קיב סעי' ב:
י א ח מיי פ"ד מהל' חובל הל' יד סמג עשין צ טו"ש"ע ח"מ סי' תכד סעי' ו:

»

תוספות ר"ד

בעא מנייה רבינא מ"ש בת הניוונת מן האחין מעשה ידיה למי. אחיס במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין. אידי לא דמי [לאב] התם מדידה מיתונא הכא לא מוידהו מיתונא אלא תמנאי ב"ד אקאלי פי' שכן תבוב לה כבתובה בנין נוקצין דידיה ליכי מינאי אנון מיתונין וכו' א"ל תניתיה אלמנה ניוונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן. פי' והאי נמי תנאי כתובה הוא שכן תבוב לה ואת תהא יתבא בביתו ומיתונא וכו' אילמא במקום אב קיימי מי דמי אלגנותו לא ניהא ליה בהרוחה. בתו ניהא ליה בהרוחה. ור"י פשיט מדקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין. בשלמא מעשה ידיה איכא גוביינא אלא מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה פי' דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי אביה לא זכי בתו האב אלא משום איבה שסמוכה על שלחנו ואינו חייב ליונה בחייו אבל אחין בע"כ יחבו לה מונוי (א) בחיי אביה לפיכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי ארי"א ר' בת הניוונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (תר"ה) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנוותים לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

(א) ז"ל הכי לה מונוי מנכסי אביה.

[רבי שמעון סבר כו'. והשתא פליגי בתרתי צעמד צדון וצדלל עמד צדון אבל קשה דסוף סוף כיון דלריך לומר דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב א"כ צחנס דחק לחלק צין קנס זה לשאר קנסות אלא הוה ליה למימר כי קאמר רבה דממונא הוי לענין הודאה וע"ק לאציי אמאי מלי ר"ש קרבן שצובה צהודלח צהרצה הודאה תלוי צקרבן שצובה ועוד היכי הוה צעי למילף הודאה מקרבן הרי קרקעות דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב ועוד הא דלמר לקמן הא עמד צדון משלם כו' משמע אלוונס ומפתה דקאי ביה אס עמד צדון חייב קרבן אע"ג דלא צגרה ומתה ומפשר ר"י דלציי מיציעא ליה כיון דלחי מוריש לבניו אפי' עמד צדון לר"ש צממני' משום דאין אדני מוריש זכות בתו לבנו וחציב זכות בתו כל זמן שלא בא לידו ה"ה לענין שצובה דלחי למעטו מוכתש אע"פ שמוון גמור הוא לענין הודאה כשמודה כשעמד צדון מ"מ עס קנס עליו כיון דלס היה מודה צלוונס ופימיו ולא היה מודה צעמד צדון פטור וסוף הסוגיא מ"מ לא ימישצן:]

בת הניוונת מן האחין מעשה ידיה ל"מי. מדלורייסתא

פשיטא ליה דהוי לעצמה כדדרשין לקמן מוהמתחלתם אלא מדרבנן צעי מדתלי טעמא צמוונות ומדמייתי עלה מאלמנה ומיציעא ליה כיון דניוונת משלהן מי התקינו להו רצנן מעשה ידיה תחת מוונות או וכן משמע כל הסוגיא ולקמן דצעי מ"ט דרב ה"מ למיצעי נמי מ"ט דרב שסת דמדלורייסתא מודה דהוה לעצמה אלא נקט רב משום דקאמר צהדיא דמעשה ידיה לעצמה אף מדרבנן וקלט מגמגס רשב"א דהכא משמע דספי הוו מעשה ידיה שלה כיון שניוונת צוונת צתנאי צצ"ד ממה שהיתה ניוונת מדעתם ולקמן צריש אלמנה (דף נה:). גצי אלמנה משמע איפכא דלדרכה כיון שניוונת ע"י תנאי צ"ד הוה מעשה ידיה שלהן טפי ממה שהיתה ניוונת מדעתם ונ"ע^(א) [ודחק לחלק צין אלמנה לצב דניהא ליה בהרווחה דמ"מ סכרה הוי איפכא]:

עשו אצמנה אצא הבת כבת אצא האחין. וא"ת אלמנה אלל הצב אמאי קרי ליה נכסים מועטין צשלמא גצי צת אלל אחין מפרש צפ' מי שמת (צ"צ קלט: וסס) כדי שחיונו אלו ואלו עד שיצגרו אלל הכא אין שייך אותו שיעור שהאלמנה יש לה לעולם מוונות ונראה לר"י דדוקא כשיש אלמנה וצנים וצת תקנו לאלמנה ונתנו לה מה שהיה (א) ליקח לצב והיינו עד שמיצגר הצב אלל כשאין אלא אלמנה וצנים או אלמנה וצת שהצב יורשת לא עשו תקנה צצציל האלמנה דמשום אלמנה לא ראו להפקיע כח הירושה אלא כשצבר הפקיעו צצציל הצב וצצציל הצב הפקיעו טפי לפי שהיא יורשת כשאין צנים וכן משמע צירושלמי צפרק מי שמת דלמר התס אין

האלמנה דוחה את הצנות ולא הצנות דוחה את האלמנה ופעמים שהאלמנה דוחה את הצנות על ידי צנים ואת הצנים על ידי הצנות: **ר"א בשאינה ניוונת.** פירוש מן האחים אבל מן האב היתה ניוונת ומשום הכי פריך אי בשאינה ניוונת מאי למיתמר דפשיטא דלאחר מיתת האב לעצמה ומהום היא גופה דמת האב הרי הן של אחין נמי לא אצטרך הואלי וניוונת היתה מן האב פשיטא דיורשין אותו ואית ספרים דלא גרסי מאי למימרא אלא גרסי אי בשאינה ניוונת לא מן האב ולא מן האחין דלחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחי האב ופריך גופה אמאי מת האב הרי הן של אחין הא אפי' אצ עצמו אין לו כיון שאינה ניוונת ממנו: **ר"ג בי טוב** דו דנספרי (פ' ראה) לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש לה מכשיר כתושב יהיה עמך ומיותר הוא עמך דה"מ למכתב כשכיר כתושב יהיה עד שנת היוכל אבל כי טוב לו עמך אינו אלא סיפור דברים צעלמא^(א): **בגיד שאין אדם מוריש זכות בתו** לבנו. תימה אמאי אצטרך קרא לכי הא היה גופא לא נפקא לן דמעשה ידיה לאציה אלא מללמא מה אמה מעשה ידיה לרצה אף צב מעשה ידיה לאציה ומהא גופה אינה עובדמ לא את האב ולא את הכס כדלמררי צצ"ק דקידושין (דף פ:). ונראה לרשב"א דלא אצטרך האי קרא אלא משום קטנה דהקישא לא צריך הקישא דהשתא זצוני מוצן לה מעשה ידיה מיצעי.^(א) ו"א"י אי לאו האי קרא ה"א למה לקטנה אצטרך לשמועינן דאין מעשה ידיה לאחין דומיא דלמה ולא הוי ידעי' נערה אבל תימה דהשתא זצוני מוצן לה הוי ק"ו וימא דיון: **חבילות ירדה ניהו.** ואם תלמר וכי אם קליץ ידיה לא תהיה חבלה של אב והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרין צהחובל (ב"ק דף פו:). הקולץ יד עצד עברי של חצירו (א) נותן דמי שצב גדולה לעבד ודמי שצב קטנה לרבו ורצון אמרי יתמן הכל לעבד וילקח בהן קרקעות (א) והוא אוכל פירות ויש לומר דפשיטא ליה דמיירי בחצלות קטנות שאין בהן ציעול מללכה דאי יש צהס הפסד מעשה ידיה אמאי אין מוריש לבנו כמו שמוריש מעשה ידיה להכי פריך ידיה ניהו: